

Arbetsmarknaden och sociala risker: då, nu och i framtiden

Umeå den 13 januari 2016

Eskil Wadensjö
Institutet för social forskning, Stockholms
universitet

Långsiktiga utvecklingsmönster 1

- Befolkningsförändring och arbetskraftsdeltagande
- Förskjutningar mellan produktionssektorer
- Arbetskraftens organisering och förändrade arbetsvillkor

Långsiktiga utvecklingsmönster 2

- Förändrade utbildningskrav
- Arbetsmarknadens betydelse ur försörjningssynpunkt – igår och idag
- Sociala risker kopplade till arbetsmarknaden
- Olika historiska skeden

Ett förmodernt skede

- Tidlösa sociala risker
- En socialt inbäddad ekonomi
- Sociala risker kopplade till marknadsrelationer
- Behov av nya sociala institutioner
- Från regleringar till avregleringar
- Den äldre fattigvårdstraditionen och den ekonomiska liberalismen
- Fattigvård och sociala risker

Ett modernt skede

- Effekter av industrialiseringen
- Ökad levnadsstandard och social sårbarhet
- Politiska hotbilder
- Ekonomiska hotbilder
- Den sociala ingenjörskonsten
- Arbetsmarknadspolitik och full sysselsättning
- Socialförsäkringar

Ett senmodernt skede

- Den tredje industriella revolutionen
- Globaliseringen och förändrade sociala risker
- Förändrade krav i arbetslivet bidrar till nya sociala risker
- Nya socialpolitiska strömningar
- Minskad tilltro till socialpolitikens möjligheter
- Ökad arbetslöshet och ökade inkomstskillnader

Sverige som in- och utvandringsland

- Sverige har varit ett utvandrings- och invandringsland under mycket lång tid
- Sverige haft lagar som reglerat invandring under 500 år – sedan 1512
- Den fanns tidigt en migration till städerna av specialister av olika slag (Hansan)
- Immigration (från Finland) till glesbefolkade områden från den östra till den västra delen av det svenska riket

Den tidiga historien, forts

- Emigrationen till USA startade med att studenter från Lund och Uppsala reste dit och skrev hem
- Emigration till transoceana länder: USA, Kanada, Australien, Sydamerika
- Migration till grannländer: Danmark, Norge och Tyskland i slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet – lägre flyttningkostnader (flest kom från Väst- och Sydsverige)

Den svenska migrationshistorien under 103 år i tio delar: 1912-1922

- Emigrationsutredningen som lämnade sin slutrapport 1913 var oroad över den mycket stora utvandringen
- Stopp för utvandringen under första världskriget
- Forsatt utvandring efter kriget men i något mindre skala

Den svenska migrationshistorien under 103 år i tio delar: 1922-1932

- En ny politik av reglerad invandring till Sverige
- Mer restriktiv invandringspolitik i USA – skärpning i två steg (kvotsystem; Sverige hade fjärde största kvoten)
- Prognos 1928: en mindre men fortsatt utvandring från Sverige
- Depressionen – Sverige nettoinvandringsland från 1930 (återinvandring)

Den svenska migrationshistorien under 103 år i tio delar: 1932-1942

- 1930-talets depression
- Prognos av Befolkningskommissionen år 1938 om att det i praktiken inte skulle bli någon nettomigration
- Flyktingar började komma till Sverige från 1940 och framåt

Den svenska migrationshistorien under 103 år i tio delar: 1942-1952

- Flyktinginvandring
- Krav om arbetstillstånd avskaffat från oktober 1943 för medborgare i nordiska länder; kravet om visum avskaffades 1945 och 1949 för medborgare i nordiska länder
- Arbetskraftsinvandring i slutet av 1940-talet och början av 1950-talet från Norden och Västeuropa

Den svenska migrationshistorien under 103 år i tio delar: 1952-1962

- Den gemensamma nordiska arbetamarknaden etablerades 1954
- Start för arbetskraftsinvandring från Medelhavsländer
- Flyktinginvandring från Ungern 1956

Den svenska migrationshistorien under 103 år i tio delar: 1962-1972

- "Rekordåren" – snabb expansion av den svenska ekonomin
- Fortsatt omfattande arbetskraftsmigration till början av 1970-talet
- Arbetskraftsinvandringen blev en politisk fråga. Reglering av den icke-nordiska invandringen och skärpt tillämpning av reglerna

Den svenska migrationshistorien under 103 år i tio delar: 1972-1982

- Flyktinginvandring (från Chile och några andra länder i Sydamerika)
- Viss arbetskraftsinvandring från andra länder i Norden
- Familjemedlemmar till tidigare invandrare

Den svenska migrationshistorien under 103 år i tio delar: 1982-1992

- Berlinmurens fall
- Flyktingar från länder utanför Europa (som Iran)
- Familjemedlemmar till tidigare invandrare

Den svenska migrationshistorien under 103 år i tio delar: 1992-2002

- Krig och inbördeskrig i f.d. Jugoslavien – många flyktingar kom till Sverige
- Flyktingar från andra länder
- Sverige medlem av EES/EU 1994/95 (invandring från EU15-länder som Tyskland, Storbritannien och Nederländerna)

Den svenska migrationshistorien under 103 år i tio delar: 2002-2015

- Flyktingar från många olika länder
- Utvidgning av EU och dess gemensamma arbetsmarknad 2004 och 2007 (inga övergångsregler i Sverige)
- Lättare för dem som kommer från länder utanför EU/EES att få arbetstillstånd från den 15 december 2008

Vilka faktorer påverkar invandringen till Sverige?

- Arbetskraftsinvandrare
 - Arbete och arbetsinkomster i invandringslandet
 - Arbete och arbetsinkomster i utvandringsländerna
 - Flyttningkostnader
 - Information
 - Regelverket
 - Konkurrens mellan invandringsländer
- Flyktingar (vad händer i olika delar av världen)
- Anhöriga (tidsfördröjningar)
- Studerande (lagstiftning)

Invandringens effekter

- Löner
 - komplement/substitut
 - kapitalbildning
- Sysselsättning
 - komplement/substitut
 - kapitalbildning
- Offentliga finanser
 - system för omfördelning
 - gruppens sammansättning

